

ZUS VAN

door Lot Vekemans

December 2004

Oude Willem 5

8426 SM Appelscha

Zus van ging op 7 januari 2005 in première in de Toneelschuur in Haarlem

Medewerkers:

Spel: Elsie de Brauw

Regie: Allan Zipson

Toneelbeeld: Manny Dassen

Geluidscompositie: Paul Koek

Elsie de Brauw ontving voor haar rol Ismene een nominatie voor de Theo d'Or 2005 (VSCD-toneelprijs voor de beste vrouwelijk hoofdrol van het seizoen).

Lot Vekemans kreeg onder meer voor de tekst van *Zus van* de Van der Viesprijs 2005 (driejaarlijkse letterkundige prijs voor het beste toneelwerk van de afgelopen periode).

ZUS VAN

Ze laten de honden los

Straks

Straks laten ze de honden los

Eerst hoor je ze janken

Houw-wouw

.....

Horen jullie dat?

Het eindeloze janken

In de ochtend als je wakker wordt

Soms ook in de nacht

Ze janken het hardst vlak voordat ze worden losgelaten

Ik weet dat

Ik weet dat inmiddels

Na jaren luisteren heb ik dat geleerd

Honden janken het hardst vlak voordat ze worden losgelaten

...

Houw Wouw

Houw Wouw

....

Hoor je dat?

...

Die honden en ik, dat is iets, daar is iets mee

Ik hoor ze

Ik hoor ze altijd

Ik heb ze altijd gehoord, zolang als ik hier zit

Ik zou kunnen zeggen... al duizenden jaren, maar dat weet ik niet

Dus laten we het er maar ophouden dat ik ze al heel lang hoor

...

In het begin werd ik er ... akelig van

Of bang

Van dat janken

Het had iets... on-heil-spellends?

Zoals de honden vroeger jankten
Buiten de poorten van de stad
Als het donker werd
Het moment dat niemand er nog uitging
Behalve om te vluchten
Te verdwijnen
...
How wouw
...
Nu word ik er...rustig ..van
Het idee dat ik niet...alleen...
Niet helemaal alleen...ben
...
...
...
Ik heb heel lang niet meer gepraat
...
Ik heb heel lang alleen maar hier gepraat
(ze wijst naar haar hoofd)
Eindelozen gesprekken heb ik hier gevoerd
Maar praten?
Hardop praten?
Zo van zinnen achter elkaar
Een verhaal
Met een kop en een staart
Dat is ...nieuw voor mij, nou ja
Niet nieuw-nieuw van nooit gedaan
Het is meer..
Lang geleden
...
Alles is lang geleden
...
...
Nu is het stil
Horen jullie dat?
Opeens is het stil, hoor je niks meer
Dat is het moment waarop ze los zijn

Als je hele scherpe oren hebt dan hoor je het snuiven ja
Dan voel je de wind die veroorzaakt wordt door zwaaiende staarten
Maar dat voel je niet
Zoiets voelen zoubovenmenselijk zijn
En bovenmenselijk ben ik niet
Bovenmenselijk zijn dat is iets...bovenmenselijks ja
...
...
Ik zou wel willen weten wat er van mij verwacht werd
Hier
Nu
Wat er nu hier van mij verwacht werd
Dan zou ik dat gewoon doen
Ik ben daar heel gemakkelijk in hoor
Heel gemakkelijk
Niet dat ik veel kan
Maar ik kan het best proberen
Als jullie wat willen
Van mij dan
Ik bedoel, jullie zullen toch wel wat willen
Of ...verwachten
Ieder mens wil wat
Verwacht wat
Ieder mens
Wezen
Wat zijn jullie?
Nou ja, de meeste wezens willen wat
Al weten ze meestal zelf ook niet wat
Als je ernaar vraagt
Ze willen toch wat
Iets
Ik bedoel maar
...
Ik heb altijd gedacht...
Nou ja niet altijd
Soms
Gehoopt

Gebeden misschien?
Dat er hier ooit op een dag iemandzou komen
(nooit geweten dat het er zoveel zouden zijn)
Iemand
Die over mij zou ... oordelen?
Die zou beslissen op basis van...goed gedrag?
Of INZICHT?
Waar ik naartoe mocht gaan
Hierna
Als er een hierna is natuurlijk
Ik weet het niet
Je kunt lang nadenken over de dood
Als je nog leeft
Maar ja, als je dood bent...
Dan houdt het op
Niet dat ik zo'n denker ben
Nee
Ik ben een simpele ziel
Altijd al geweest
Toen ik nog leefde en nu ik dood ben
Eens een simpele ziel, altijd een simpele ziel
Au
...
(ze slaat een vlieg dood)
...
Er is een ding waar ik hier last van heb
Echt last van heb
Vliegen
Vliegen die steken
Ja, deze vliegen steken
Met dat het bloed er uitkomt
Zo hard steken ze
Soms, niet altijd
Op onregelmatige tijden
Op hele onregelmatige tijden
Geen pijn op te trekken
Dan weer 's ochtends

Dan weer 's middags
Dan weer voor een regenbui
Dan weer na een regenbui
Dan weer als het waait
Dan weer als het windstil is
Gek word je ervan
Je kan het ook niet aan ze zien
Of ze gaan steken
Het zijn dezelfde vliegen als die alleen maar over mijn huid lopen
Mijn armen, mijn benen, mijn hoofd
Iemand zou dat eens moeten uitzoeken
Van hoe dat kan, dat steken
De ene keer wel, de andere keer niet
Dat is toch niet normaal
Ik vind dat niet normaal
Soms sla ik er één dood
Pats
Zo met de vlakke hand
Een korte tik
Dat ze niet uit elkaar spatten
Geen vlekken
Kun je bijna niet zien dat ze dood zijn
Is het meer alsof ze slapen
Nou ja, vliegen slapen niet
Zover ik weet
Slapende vliegen
Ooit een slapende vlieg gezien?
Ik niet
Rotbeesten zijn het
Dienen ook nergens voor
Alleen als voedsel voor andere beesten
Nou als je datbestaansrecht noemt
Niet te vreten trouwens
Ik heb het wel eens geprobeerd
Een muffig propje met een taaïg vliesje
Dat zijn de vleugels
Stroef in de mond, bijna niet door te slikken

Alleen met veel speeksel

Heel veel speeksel

...

Nee nee nee, dat doet er allemaal niet toe, dat weet ik wel

Waarom zeggen jullie niet gewoon wat jullie willen horen

Ik kan heel veel vertellen

Over die honden

Heel veel

En die vliegen

Ook

Of over vroeger

Mijn vader

Mijn broers

Mijn zus

Natuurlijk

Mijn zus

...

...

Ik heb mezelf iets gezworen

Iets wat niet gemakkelijk is, maar wat ik toch ga doen

Ik heb mezelf iets gezworen over mijn zus

...

Mijn zus en ik...dat was

Ik weet het niet

Voor haar was ik een lager wezen

Een onbelangrijk wezen

Omdat ik niet de beste was

Of wilde zijn

Niet de snelste

De eerste

Zij wel

Zij moest en zou

Altijd en overal

Voorop

Als eerste boven op de berg

Als eerste in het dal

Soms mocht ik met haar mee

(Liever niet natuurlijk
Liever ging ze met mijn vader
Of een van mijn broers)
Maar goed, soms mocht ik met haar mee
En heel soms mocht ik zelfs voorop
Voor haar lopen
Nou ja
Liep ze de hele weg in mijn nek te snuiven
Omdat het haar niet snel genoeg ging
Gaat het? vroeg ze dan om de vijftien stappen
Gaat het wel?
Elke tocht die we samen maakten, deed zij nog eens over
Alleen
Om te laten zien dat zij het sneller kon
Sneller dan ik
Sneller zonder mij
“Zooo, jouw zus”
Ja, mijn zus ja
Mijn zus is de beste!
Mijn zus is een held ja
Dat weet ik
Dat weet ik heel goed
...
Ik heb mezelf iets gezworen
Ik heb mezelf gezworen dat ik mijn zus
Dat ik haar naam... niet meer uitspreek
Nooit meer...hardop... uitspreek
...
...
Vroeger renden we samen door de straten
Over het land
Door het bos
Het maakte niet uit wie voorop ging
We speelden op de plek waar ooit onze vader de sfinx had verslagen en zo koning van de stad werd
Zij verzonnen raadsels waar geen antwoord op bestond
En ik mocht orakels bedenken– dat zijn rare zinnen die niemand begrijpt

Onze broers vonden dat meidenspelletjes
Die wilden liever vechten met zelfgemaakte houten zwaarden
Wij moesten tellen hoe vaak ze elkaar ...zogenaamd... hadden gedood
Ik kon nog niet goed tellen en mijn zus telde altijd express verkeer
Werden ze heel erg kwaad om
Domme grieten
Maar zij moest lachen en ik ook
Op weg naar huis gingen we langs de markt
Ik moest dan vragen om sinaasappels of wat vijgen
Ik was een schattig kind
Met blonde krullen en sproeten op mijn neus
Mij konden ze niks weigeren
Zei zij
Nou ja, de dochters van de koning
Die geef je al snel wat mee
Ja ja, goede herinneringen
...
Ik heb altijd gedacht dat je na je dood herenigd zou worden met je vrienden of familie
Dat je het nog eens kon hebben over TOEN
Over hoe alles gegaan is
“En toen zei jij dit en zei ik dat”
“En toen deed jij zus en ik zo”
“Weet je dat niet meer?”
En dat je nog dingen kon vragen
...
Niet praten
Stil zijn
Heel stil
Als je stil bent kun je horen waar ze heen gaan
Van je af
Verder of juist dichterbij
Soms komen ze zo dichtbij dat ik ze bijna kan ruiken
ze snuift
Hondenlucht
...
...
Ik kan me niet voorstellen dat iemand – iemand van jullie - geïnteresseerd is in mijn verhaal

Waarom

Ik bedoel, als dat zo was dan was hier heus wel eens eerder iemand geweest

Ooit

In al die jaren

Tijd genoeg zou ik zo zeggen

Drieduizend jaar

Of meer

Al drieduizend jaar geen onderwerp van gesprek

Ik

Vergeten

Niet eens verguisd

Gewoon...vergeten

...

Zit iedereen zo als ik?

Mijn vader en mijn moeder

Mijn twee broers

Zo

Alleen

Ergens op een plek met vliegen

En waar ze honden horen

Mijn zus?

Hoort zij honden?

Dezelfde honden?

Of zitten zij gezellig bij elkaar?

Herinneringen op te halen?

Nee, nee, onverdraaglijk

Polyneikes

Periclymenus

Haimoon

...

Mannen

Die mis ik nog het meest

...

Ik heb een wild leven geleid

Voor een tijdje

Toen al die ellende met mijn familie voorbij was

Toen iedereen dood was

En het allemaal niet meer uitmaakt
Wat je doet
Of laat
Toen heb ik van alles gedaan
Met mannen dan
Heftige dingen, hele heftige dingen
Het kon me niet schelen
Die mannen ook niet
Die vonden alles best
Hoe heftiger hoe beter
Ja ja
Toen werd er ineens over mij gesproken
Vooral over die keer met Periclymenus in de tempel van Athena
Al is daar ook een hoop onzin over gezegd
...
...
Goed
Jullie mogen over mij oordelen
Waarom niet
Met de armen over elkaar
Zwijgend
Maar dan wil ik wel mijn verhaal doen
Mijn verhaal
Precies zoals IK het heb meegemaakt
Niets meer en niets minder
...
Het begon allemaal met mijn vader, Oidipous
Of mijn moeder, locaste
Het is maar hoe je het bekijkt
Maar die geschiedenis ga ik niet opnieuw vertellen
Die van mijn vader, Oidipous
Die met mijn moeder sliep die eigenlijk ook zijn moeder was
Mijn vader die dus eigenlijk een halfbroer was
Tja, natuurlijk was dat niet normaal, maar we wisten het niet
Dat was best een schok toen dat uitkwam
Dat mijn vader ook mijn broer was, de zoon van zijn vrouw, mijn moeder
Mijn moeder pleegde zelfmoord toen dat uitkwam

Hing zichzelf op
Mijn vader stak zijn ogen uit en werd verbannen
In het donker verliet hij de stad
De man die jarenlang vereerd en geprezen was
De redder van de stad in barre tijden
Nu veracht en bespuugd
Mijn zus ging met hem mee
Om hem te leiden
Zoals een trouwe hond zijn blinde baas begeleidt
Dat was een goede daad ja
Ik was nog jong
Een kind
Aan mij werd niets gevraagd
Niets verteld
Niets uitgelegd
...
In die tijd
Dat alles vreemd was
Vader weg
Moeder dood
De mensen zwegen als je langs kwam
En praatten als je weer voorbij was
Die tijd heb ik gered door mijn broer
Polyneikes
Niet Eteokles
Polyneikes
Hij was een broer en vader tegelijk
En misschien ook wel een moeder
Hij zorgde voor me
Hij bracht me naar bed
Vertelde me verhalen over het ontstaan van de wereld en de geboorte van de goden
Over de eenogige Cyclopen
En de twaalf Titanen
Over hoe Zeus ontsnapte aan de wraak van zijn vader
En zo onze oppergod werd
Hij sprak vaak over de goden
En hun grillen

Die eigenlijk grappen waren
Zo zag hij dat
Omdat ze zich verveelden
Die goden
Ze verveelden zich te pletter
En van verveling komen weddenschappen
Om de verveling te verdrijven
Natuurlijk
En van weddenschappen komt ellende
Dat weet iedereen
Hij zei dat de goden dobbelstenen gooien om te beslissen wie er koning wordt en wie een
bedelaar
Wie een held en wie een lafaard
En met die verhalen viel ik in slaap
...
Kan een mens zich verzetten tegen zijn lot?
Tegen de wil van de goden?
Als je leven de uitkomst is van het aantal ogen op een dobbelsteen?
Wat heb je dan te willen?
...
Ik was graag een held geweest
Iemand om trots op te zijn
Iemand die weet wat goed en fout is
Iemand die weet wat hij moet doen
En dat dan doet
Onverschrokken
Ik ben altijd jaloers geweest op mensen die de dingen zeker weten
Wat goed en fout is
Wie goed en fout is
Ik vind het vaak zo ingewikkeld
...
Ik hield van Polyneikes
Ik hield meer van hem dan van Eteokles
Veel meer
Ik heb nooit begrepen dat twee broers – een tweeling nota bene en dan ook nog eens
eeneiig – zo verschillend kunnen zijn

Maar toen die twee ruzie kregen om de troon van Thebe en Polyneikes mij vroeg om hem te steunen en Eteokles te verdrijven... toen kon ik niet voor hem kiezen
Hoe kun je van je zus vragen om tegen je andere broer te zijn
Ik wilde niet kiezen
De ene broer of de andere broer als koning van de stad
Mij was het om het even
Ik merkte geen verschil
Ik heb nooit begrepen waarom iemand koning wil zijn
De machtigste man van een stad, van een rijk
Wat dat betreft had ik geen enkele ambitie
Vaak heb ik mezelf afgevraagd: kom ik soms uit een heel ander geslacht?
Ben ik als baby misschien verwisseld en leeft in mijn plaats nu ergens een koningsdochter heel gelukkig in een boerengezin?
Ik bedoel, wat bezielde het mijn broers om elkaar af te slachten om de stupide macht van de troon?
Om luid roepend op de muren van de stad met een zwaard te zwaaien en de ander dood te wensen?
Nee, een gezellig gezin waren wij niet
Mijn hele familie
Eén grote verzameling gekken
Vader stak zichzelf de ogen uit
Moeder knoopte zichzelf op aan de strop
En mijn broers staken elkaar voor een stomme troon door het hart
Zotten, allemaal
Wat dat betreft leefde ik in een gesticht
Ik ben daar niet trots op, maar zo was het wel
...
Ik was de enige normale in die gestoorde omgeving
Echt de enige normale
Dat ziet toch iedereen?
.....
Kijk
Ik wou gewoon gelukkig zijn
Met een vader en een moeder
Wat broertjes en een zus
Ik wou gewone dingen
Zoals een man die van je houdt

Of niet

Dat maakt niet uit

Gewoon een man

Een thuis

Een gezinnetje of zo

Met duidelijke dingen

Zoals maandag wasdag

Woensdag gehaktdag

En vrijdag vis

Dat soort dingen

...

Laf

Zij vond mij laf

Dat vind ik nou echt een rotwoord

Laf

...

Als je een vriend verraadt

Of niet de schuld draagt voor je eigen daad

Uit angst voor straf

Dat is laf

Of als je mensen die sterker staan naar de mond praat

En degene die zwakker zijn belachelijk maakt

Dat is laf

...

Je kan een mens toch niet vragen om zijn eigen doodvonnis te tekenen?

Dat kan toch niet?

Dat mag toch niet?

Dat mag je toch gewoon niet doen?

Zoiets mag je toch gewoon niet vragen?

...

...

Ik hield van Polyneikes

Ik hield ontzettend veel van Polyneikes

Toen hij de stad verliet om zich te wapenen tegen Eteokles heb ik dagenlang gehuild

Hij ging weg zonder een woord te zeggen

Geen afscheidszoen

Geen groet

Helemaal niks

...

...

Polyneikes kwam terug als vijand van de stad

Met zeven legers aan zijn kant kwam hij het koningsschap opeisen van zijn broer

Briesend als een wilde stier

Eteokles weigerde

Natuurlijk

Hij voelde zich sterk

Gesteund

Vooral door mijn oom

Kreon

Die vond dat je nooit mag buigen voor terreur

Polyneikes was een onwettige vijand

Zo noemde hij dat

Een onwettige vijand

Omdat hij zich tegen zijn eigen land keerde

Zijn eigen volk

Tegen de mensen die zijn geboorte hadden gevierd alsof het om hun eigen zoon ging

...

Ik heb de strijd niet gezien

Ik wilde niet zien hoe mijn broers lansen en speren naar elkaar gooiden

In de hoop elkaar te doden

Wij werden geroepen toen het voorbij was

Mijn zus en ik

Die ijzige stilte in de stad

Alsof iedereen zijn adem inhield

Twee zussen op weg naar hun twee dode broers

...

Ja ja je kunt zeggen dat ik veel heb meegemaakt

Maar wat moet je daarmee?

Het leven gaat uiteindelijk door

Of je wilt of niet

Tenzij je jezelf van kant maakt natuurlijk

Jezelf ophangt aan je sluier

Zoals mijn zus

Of jezelf in het zwaard stort

Zoals haar verloofde, Haimoon
Ramspoed op ramspoed
Het houdt nooit op als je vervloekt bent
...
Het is niet dat ik medelijden wil
Of begrip
Ik probeer alleen mijn kant van het verhaal te vertellen
Het hele verhaal
Niet dat wat overblijft na honderd jaar
Of duizend jaar
Een bijzin in een boek
Ismene, dubbele punt:
Dochter van
Zus van
Dat is alles wat er van mij is overgebleven
Een naam zonder inhoud
Een naam die alleen bestaat in relatie tot
In relatie tot mijn familie
Zo heb ik voortgeleefd
Als het grijze muizenzusje
Het zusje zonder daden..
...
Niemand heeft ooit belangrijk gevonden wat ik ergens van vond
Eerst was ik niet oud genoeg
Toen niet dapper genoeg
...
Iedereen waarvan ik ook maar een beetje gehouden heb
Iedereen waarmee ik ook maar een beetje verbonden was
Werd gedood omdat ze dingen wilden doen
Of doodde zichzelf omdat ze iets niet wilden laten
Alles voor idealen
Of Gerechtigheid
Ik vind dat een vreemd woord:
Gerechtigheid
Mijn broer die zijn geboortestad aanviel
De stad waarin iedereen hem lief had
Is dat gerechtigheid?

Vijftig mannen dood
Voor een ruzie tussen twee broers
Is dat gerechtigheid?
Mijn zus zei dat Polyneikes spijt had
Dat hij met zijn laatste woorden zijn spijt had betuigd
Aan Eteokles
Zijn broer
Niet aan ons
Zijn zussen
Niet aan mij
...
Het is oneerlijk dat je na je dood niets wijzer wordt
Dat je nergens uitleg krijgt
Nooit
Onuitstaanbaar
...
Je kunt lang nadenken over dingen
Kauwen, kauwen en nog eens kauwen
Mijn hele dood is één grote herhaalstand
Ik heb niet veel vooruit gekeken
Toekomstplannen heb ik nooit gehad
Niet in de dood en ook niet in het leven
Eerst was ik te jong
Een kind
Vandaag was vandaag en verder telde niks
Ik dacht niet aan morgen
Of aan gisteren
Dat was ineens voorbij
Ineens was er alleen nog maar... een dag geleden
Een week geleden
Een jaar geleden
Ging vader dood
Ging moeder dood
Mijn twee broers
En uiteindelijk ook zij
Mijn zus
...

Op die dag hield echt alles op

...

...

IK HAAT HAAR!

...

Zo, dat is dan gezegd

...

Houw wouw

Ze komen dichterbij

Ze komen echt dichterbij

Zeker weten

Er zijn honden die vooruit gaan

Als een soort verkenners

Op zoek naar...

Prooi?

Al die jaren heb ik mezelf afgevraagd waar die honden op jagen

Ik heb hier nooit iets van prooi gezien

Geen hazen

Geen konijnen

Alleen maar vliegen

...

Ik had gedacht

Gehoopt

Toen iedereen dood was

Vader, moeder, broers

Dat zij een beetje naar me toe zou trekken

We waren tenslotte familie

De enige twee van het gezin die nog leefde

Dat heeft toch een zekere aantrekkingskracht zou je denken

Maar nee, voor haar niet

Zij gaf meer om haar dode broer dan om mij

Haar levende zus

Omdat ze moest bewijzen dat de wetten van de goden hoger zijn dan de wetten van de mensen

...

Onze broers lagen nog geen uur voor lijk

Hun bloed was nog niet eens opgedroogd

Toen mijn oom het koningsschap overnam
Koud op zijn troon kondigde hij zijn belachelijke bevel aan als een wet
Het is vreemd hoe snel mannen door macht veranderen
Mijn oom was vroeger best een aardige vent
Hij dweepte met mijn vader
Die kon niks fout doen
Ik heb gezien hoe dat veranderde
Hoe hij mijn vader bespuugde nadat dat hele drama met mijn moeder bekend werd
Mijn oom had hem toen het liefst meteen doodgestoken
Waarom?
Wat had mijn vader fout gedaan?
Bij zijn weten niets
De goden hadden een spelletje met hem gespeeld
Weddenschappen werden verloren
En nu was er dus dat gedoe met Polyneikes
Polyneikes die niet mocht worden begraven, omdat hij een vijand van de stad was
Een onwettige vijand
En onwettige vijanden hebben geen rechten
Hij moest blijven liggen buiten de poorten van de stad
Onbedekt
Als voer voor de gieren, verminkt door de honden
Iedereen die een poging zou wagen hem de eer te geven die elke dode toekomt – vriend of
vijand - die zou dat bekopen met de dood
Wat had ik moeten doen?
Ik kon niks doen
Wij waren vrouwen zonder macht
...
Je kunt zeggen dat ik bang was ja
Bang
Om dood te gaan ja
Maar kun je me dat verwijten?
Dat ik niet dood wilde?
Kun je me dat verwijten?
Ieder normaal mens wil leven
Zo is het toch
Wie van jullie zegt tegen de dood:
Goh, fijn dat je er bent

Of: Kom me maar halen
Misschien als je heel ziek bent
Met pijn
Of oud ja
Maar ik was 14
Mijn leven moest nog beginnen
...
In het begin dacht ik nog dat dit hier
Deze plek
Dat deze plek mijn straf was
Een straf voor mijn "lafheid"
Jaaa, ik heb heus wel over de dingen nagedacht
Je moet wel als je niks om handen hebt
Ik dacht dat ik het janken van de honden moest verdragen
En het steken van de vliegen
En ik dacht: als ik dit lang genoeg doorstaan heb dan komen ze me halen
Dan komen ze me halen en brengen ze me ergens anders heen
Ergens waar de anderen zijn
Geen idee waar dat zou zijn
En kijk, nu zijn jullie hier
Na al die jaren zijn jullie eindelijk gekomen
Ik zou blij moeten zijn
Ik zou moeten huilen van geluk
....
Het klinkt misschien gek maar ik ben eraan gehecht geraakt
Aan dit hier
Het is al zo lang...de werkelijkheid
Mijn werkelijkheid, ja
...
...
Ik weet niet wat ik wil
Ik heb nooit geweten wat ik wilde
Dingen gebeuren
Ik heb nooit het gevoel gehad dat ik...
iets kon doen
Zij vond dat je moest kiezen
Maar wat valt er te kiezen

Wat het beste is
Hoe weet je wat het beste is?
Ik heb altijd het gevoel gehad dat het allemaal zo weinig uitmaakt
Dat er geen 'beste' bestaat
Het is allemaal goed
Of slecht
"Er zijn dingen die je moet doen"
Is dat zo?
...
Ik heb mijn broer niet begraven
Ik heb hem laten liggen
Buiten de poorten van de stad
Als voer voor de gieren en de wilde honden
Ik heb hem niet de laatste eer gegeven
Zij wel
Zij klom in het donker over de stadsmuur
Een zwarte cape om haar heen geslagen
Als een dief in de nacht sloop ze naar Polyneikes en knielde bij zijn lijk
Met haar handen schraapte ze het zand van de grond om zijn lichaam mee te bedekken
En deed alles wat je moet doen om een dode zijn laatste rust te geven
Dat was dapper
Dat was heel dapper
En niemand had haar gezien
Niemand had haar gezien!
Zelfs de poortwachters niet
Die scheten in hun broek toen ze de volgende ochtend aan mijn oom moesten vertellen dat
iemand
Iemand – ze wisten niet wie –
Polyneikes had begraven
Op straffe van de dood!
Begraven!
Woest
Woest
Mijn zus had het geflikt
En niemand die dat wist
Alleen ik
Ik rende door de straten om haar te zoeken

Maar toen ik haar eindelijk vond
- samen met Haimoon zat ze in de schaduw van een boom-
Haar ogen stonden raar
Alsof ze wilde huilen maar niet kon
Ze draaide haar hoofd weg toen ze me zag
Haimoon kwam naar me toe en nam me bij de arm
Weg
Weg van haar
Ze was van slag, zei hij
Hij wist niet waarom
Dat was een leugen
Natuurlijk
...
Kreon had onze broer direct weer op laten graven
Woest dat iemand zijn wet had genegeerd
Hij liet het zand van Polyneikes afvegen
En zo lag hij weer open en bloot op die vlakke
Als afschrikwekkend voorbeeld voor iedere vijand van de stad
Haar hele actie voor niets geweest
Zo zag ze dat
...
...
Ik had zo graag samen met haar willen huilen
Om alles
..
Waarom mag ik je niet vasthouden?
Ik ben je zus
Ik ben je enige zus
...
...
Waarom nemen jullie me niet mee?
Wat heeft het voor zin om dit alles...
Ik weet niet meer wat ik moet zeggen
Wil zeggen
Jullie weten toch allemaal wat er gebeurd is
Ze wilde Polyneikes een tweede keer begraven
Nee, ik begreep dat niet

Ik begrijp dat nog steeds niet
Ze had het toch geprobeerd
Ze had haar best gedaan
Meer kon ze niet doen
Meer konden de goden niet van haar vragen
Natuurlijk was het erg dat Polyneikes weer onbedekt buiten de stad lag
Erg voor ons
Zijn zussen
Maar wat had hij dan verwacht?
Dat hij als een held gezegend zou worden?
Hij koos ervoor om een vijand te zijn
Niet wij
Niet ik
Ik heb hem nooit gevraagd om Eteokles van de troon te verdrijven
Voor mij hoefde hij niet te vechten
Voor mij hoefde hij niet te sterven
Als hij gewoon zijn verlies had genomen
Zijn lot had geaccepteerd
De goden hadden gedobbeld en hij had verloren
Eteokles werd koning van Thebe
Niet hij
Hij had er recht op, zei mijn zus
Hij had er net zo goed recht op
Wat heb je daaraan?
Je kunt op zoveel dingen recht hebben
Als je het niet hebt, dan heb je het niet en dan kun je dat maar beter accepteren
Zo zie ik dat
...
Er is vaak gedaan alsof ik geen principes had
Ik had een heleboel principes, maar blijkbaar telden die minder mee
...
Mijn zus werd de tweede keer betrappt bij het lichaam van Polyneikes
Natuurlijk
En ze werd gestraft
Door onze eigen oom, Kreon
Ook zo wat
Niemand kon hem bewegen om mild te zijn

Zijn raadsmannen niet
Haimoon, zijn zoon, niet
En mijn zus al helemaal niet
Hij had het recht van de wet aan zijn zij
Zei hij
Een wet die hij zelf bedacht had
Ik heb mijn zus toen gesteund
Toen het erop aan kwam heb ik haar gesteund
Ik was bereid haar straf te delen
Ik was bereid met haar te sterven voor een daad die ik niet gedaan had
Ik heb haar gesmeekt om met haar te mogen sterven
Haar lot het mijne
Maar zij zei: Nee
Nee. Punt
Ik sterf alleen
Ze werd verbannen naar een onderaards gewelf met voedsel voor drie dagen
Wat een idiote straf ook
Verbannen naar een onderaards gewelf met voedsel voor drie dagen
Die wachtte ze niet af
Die dagen
Ze pleegde zelfmoord
Hing zichzelf op
Had ze afgekeken van mijn moeder natuurlijk
Weinig origineel, maar goed
...
Wat had ik moeten doen?
Wat had ik toen moeten doen?
Mezelf ook moeten wurgen met mijn sluier?
Goed voorbeeld doet goed volgen?
Ik heb niet gekozen voor de dood
Ja
Dat kun je van me zeggen
Dat ik toen niet heb gekozen voor de dood
Ik zou wel willen zeggen dat ik gekozen heb voor het leven
Tegen de vloek
Tegen de waan van mijn familie, maar dat is niet zo
Ik durfde gewoon niet dood

Simpel

Zo simpel is het

...

Iedereen in mijn familie kon kiezen

Ja, dat is een gave

Ik vind dat een gave

Een talent

Kunnen kiezen

....

Helaas koos nooit iemand voor mij

Mijn moeder niet

Mijn broer niet

Mijn zus niet

Ik telde blijkbaar niet mee

Of zat niet in het juiste vakje

Het vakje waar met grote letters op staat: JUISTE KEUZES

Ik zat in het vakje: KAN WEL WACHTEN

Ja ja, dat is zo

Ik kan wachten

Ik kan heel goed wachten

Ik ben een held in wachten

Ik heb niet anders gedaan

Jarenlang heb ik gewacht

Gewacht tot ik dood ging

En weten jullie wat mij overeind hield?

Hobby's

Hobby's ja

Ja, dachten jullie dat ik geen hobby's had?

Of dingen die ik goed kon

Handwerken

Ik was goed in handwerken

Borduren

Figuurtjes op een laken of een sloop

Een hert bijvoorbeeld

Of een paard

Daar werd ik gelukkig van

Kleine momenten

Genieten van de kleine dingen, dat is ook een kunst

...

Ik heb nooit geklaagd

Klagers zijn vragers

Wat kon ik nou vragen?

Een man?

Heb ik nooit gehad

Er was geen vent die mij nog wilde

Natuurlijk niet

Je hoefde maar in mijn buurt te komen en je wist

Daar kleeft de dood aan

Die trekt de dood aan zoals stroop vliegen aantrekt

Daar ga ik geen kinderen mee krijgen

Ik kijk wel uit

Want die kinderen zijn vervloekt zoals zij vervloekt is en haar vader en haar moeder en haar opa en haar oma en haar overgrootvader en haar overgrootmoeder en ga zo maar door

En zo'n vent kun je dan alleen maar gelijk geven

Niet zo'n fijn verhaal om te vertellen toch

Als je op een verjaardag bent en iemand je vraagt:

Goh leven je ouders nog?

En je moet zeggen:

Nee, de een pleegde zelfmoord en de ander stak zichzelf de ogen uit en zwierf als banneling totdat hij stierf

Je ziet jezelf al aankomen

Niet iets wat je zegt als iemand net bezig is om een hap te nemen van zijn taartje

...

Ze deed het uit liefde

Uit liefde voor Polyneikes

Haar broer

Mijn broer

...

...

Wat willen jullie horen?

Dat ik spijt heb?

Ja, ik heb spijt

Spijt, spijt, spijt, spijt, spijt en nog eens spijt

Maar krijg ik daar iemand mee terug?

Polyneikes?
Zou hij spijt hebben?
Zij zei van wel
Eteokles?
Nee
En zij?
Ze sleepte een spoor van dood achter zich aan
Doodde zichzelf
Toen volgde Haimoon
Haar verloofde
Stortte zich in het zwaard
Voor de ogen van zijn vader
De beul van zijn geliefde
Omdat hij zonder haar niet wilde leven
En na Haimoon volgde zijn moeder
Die zonder haar zoon niet wilde leven
Als in een dominospel vielen de stenen
Alleen ik bleef staan
En Kreon, mijn oom
Wij waren sterk
Of juist zwak
...
...
...
Ik heb het gevoel...
Ik heb het gevoel dat ze heel dichtbij zijn
Zo stil
Dat is het bijna nooit
(ze snuift een paar keer, maakt geluid om reactie van honden te krijgen)
Wow wow
...
Hoor je ze nou?
Of niet?
...
...
Ik heb vaak geluisterd naar die honden
Zo'n beest

Zo'n beest volgt alleen zijn instinct
Die denkt niet na
Die ziet geen "persoonlijk verhaal" als hij op zijn prooi afgaat
Verzachtende omstandigheden
Die ziet geen klein zielig konijn dat zijn moeder kwijt is en bang is en niet weet waar hij heen
moet en wat allemaal nog meer
Die ziet vlees
Eten
Einde honger...
...
...
...
Ik heb een konijn begraven
De nacht nadat mijn zus zich had verhangen
Ik kon niet slapen
Om vijf uur ben ik van bed gegaan
Naar buiten
Door de straten
Tot aan de poorten van de stad
Een wachter hield me tegen
Waar ik heen ging?
Naar buiten
Ik zei, ik wil naar buiten, ik wil eruit, nu
Hij zei niets, maar deed een stap opzij
Zelf heb ik toen de poort geopend
En ben gaan lopen
Zomaar recht vooruit
Ik liep maar en liep maar
Langzaam werd het licht
Ergens achter me kraaide een haan
En nog een
Mensen werden wakker
En toen zag ik hoe voor me een konijn werd gegrepen
Door een buizerd
Het gebeurde in een paar seconden
Een duikvlucht
Een kort gevecht

Ik begon te gillen
Nee! Nee! Nee!
En het was alsof de buizerd schrok, want hij liet los
Ik ben naar het konijn toe gerend
Met open ogen lag hij in het veld
Een wond in zijn nek
Bloed op zijn rug en aan zijn bek
Ik dacht: ik maak jou levend
Ik maak jou weer helemaal levend
En dan neem ik je mee naar huis
En dan mag je mee op bed
En ik geef je een naam
Ik heb hem geaaid en geaaid en geaaid en geaaid
Na drie kwartier werden de poten stijf
Toen het lijf
Ik had een dood konijn in mijn armen
Een dood konijn
Ik heb hem begraven
Met mijn blote handen heb ik een kuil gegraven en daar heb ik hem in gelegd
Ik wilde nog iets zeggen
Als afscheid
Maar dat voelde zo...
Ik ben toen gaan zitten
En blijven zitten
Periclymenus vond me aan de kant van de weg
Hij zei dat ik huilde maar dat is niet waar
Ik heb niet gehuild
Huilen doe je als je klein bent
Ik was groot
Hij heeft me naar het huis van mijn oom gebracht, van Kreon
Drie dagen heb ik geslapen
Geen enkele begrafenis meegemaakt
Die van Eteokles niet
Van Haimoon niet
Van zijn moeder niet
...
Die van haar ook niet, nee

Ze zeiden dat de hele stad was uitgelopen
Iemand riep haar naam
Toen nog iemand
En ineens allemaal
Haar naam golfde door de straten en was tot in alle huizen te horen
Kreon had de luiken dichtgedaan
Bij ons was het stil
Doodstil
...
...
....
Ik ben blijven leven
Met mijn oom Kreon woonde ik aan de rand van Thebe, aan het eind van een straat die
nergens heen ging, in een huis dat alleen te bereiken was via 200 treden, een plek waar
niemand kwam
Kreon heb ik vervloekt
Natuurlijk
Hij was de moordenaar van mijn zus
Hij had haar tot de dood gedreven
Zo zag ik dat en zo zag iedereen dat
Iedereen in Thebe zag dat zo
En Kreon zelf ook
Maar ik hoefde geen wraak op Kreon
Van mij hoefde Kreon niet te sterven
Kreon was niet meer dan een zak met botten met daarop een hoofd met ogen in
zwartgerande kassen
Soms schuifelde hij door het huis en dan hoorde je het rammelen van zijn skelet
Hij had zijn zoon verloren
Zijn vrouw
Zijn zus
Ik was zijn enige bloedverwant en hij de mijne
Hij was alles wat ik nog had
En dus heb ik me met hem verzoend
Met de man die mijn vader had verbannen
De man die mijn broers tegen elkaar had opgezet
De man die mijn zus de dood had ingejaagd
Ik bracht hem eten

Ik hield hem gezelschap als hij daar om vroeg
En ik wenste hem elke avond goedenacht
Totdat hij stierf
...
...
"Ik ben een godenkind"
Er zijn mensen die dat zeggen: ik ben een godenkind.
Nou ik niet, ik ben nooit een godenkind geweest, wat voor een goden zouden dat moeten
zijn? Goden die mij vergeten zijn zeker
Ik heb hier lang gewacht
Duizend jaar
Duizenden jaren?
Ik weet het niet
In het begin kerfde ik streepjes in de rotsen
Een voor elke volle maan
Daar ben ik mee gestopt
Tijd is een idioot begrip
Als je niet meer ouder wordt en ook niet jonger
Als alles stopt
Geen toekomst
Alleen nog maar verleden
Eigenlijk ben ik een bevroren stand
Een opgezet konijn
Dat je nog wel herinnert aan zijn zachte vacht
Zijn lieve ogen
Maar dat al heel lang niet meer is
Een verzameling stijve spieren
Een makkelijke prooi
...
...
...
Als ik één moment in mijn leven over mocht doen
Eén moment
Ik zou niet weten welk moment dat zou moeten zijn
Misschien dat ik gewoon het moment over zou doen waarop ik het allergelukkigst was
Zodat ik weer weet hoe dat voelt
...

(Ze is stil, kijkt op en verstijfd. Geschrokken? Blij? Verbaasd?)

De honden

(Het licht slaat uit en gaat dan weer langzaam aan, Ismene is verdwenen)

EINDE

© Lot Vekemans, december 2004